

Unkarin yhteiskunta

Projektityö
Merikarvian yläkoulu
Katri Toivola
15.12.2008

Unkari

Sisällysluettelo

1. Johdanto

2. Valtio

2.2. Unkarin synty

2.3. Poliitikka

2.4. Väestö

3. Uskonnot

4. Pääkaupunki

5. Unkarin koululaitos

5.1. Koulujärjestelmä

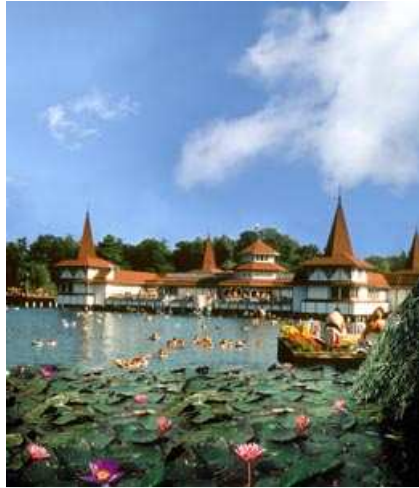
5.2. Unkarilaisen opintie

5.3. Maksujärjestelyt

1. Johdanto

Unkarin yhteiskunnan historiaan lukeutuu monia vaiherikkaita kausia joista Unkarin valtio on pikku hiljaa muotoutunut. Historiassa Unkari on kokenut niin sisäisiä sotia kuin naapurimaiden kanssa sodittuja taisteluita, Unkari otti myös osaa molempiin maailmansotiin ja on kokenut elämää sekä Itävallan että Venäjän hallinnon alla. Unkarin valtio jatkaa edelleen hidasta muuttumistaan länsimaisten kaltaiseksi hyvinvointivaltioksi. Unkarista onkin jo tullut tasavalta jossa muiden Euroopan maiden tavoin periaatteessa hallitsee pääministeri.

Unkarilaiset asukkaat ovat jo vuosia nauttineet korkeasta kulttuurista josta esimerkkinä ovat monet kuuluisat säveltäjät ja kirjailijat kuten Frans Liszt. Unkarin koulutusjärjestelmät ovat myös kehittyneet paljon parin viimevuosikymmenen aikana ja muualla Euroopassa Unkarin yliopistojen arvostus on kasvanut. Unkarin kuuluisin yliopisto sijaitsee Unkarin pääkaupungissa Budapestissa, Euroopan nopeimmin kasvava kaupunkituristikohde.

2. Valtio

Unkarin tasavalta on Keski-Euroopassa sijaitseva sisämaavaltio. Maan pinta-ala on 93030 neliökilometriä, joten se on yksi Euroopan pienemmistä maista. Väen tiheys siellä on 107,8 henkeä/km². Unkarissa on asukkaita n. 10,2milj. Unkarilaisia asuu paljon myös naapurimaissa. Sisämaavaltiona sillä on maarajaa kaikkien 7:n rajanaapurinsa kanssa, joita ovat Romania, Slovenia, Slovakia, Kroatia, Serbia, Ukraina ja Itävalta. Unkari on enimmäkseen alankoa, mutta pohjoisessa on matalaa vuoristoa ja se on jaettu yhdeksääntoista lääniin. Sen pääkaupunkina on Budapest. Ilmasto on lauhkea ja aurinkoinen, Unkarissa on aurinko paistaa 2000tuntia vuodessa. Valtion virallisena kielenä toimii suomalaissukuinen suomalais-ugrilainen Unkarin kieli. Kieli ei muistuta naapurimaiden kieliä juurikaan vaan on sukua ainoastaan suomelle ja virolle. Valuuttana toimii unkarin forintti mutta Eu-maana Unkarin on myös vastaanotettava euroja.

2.2. Synty

800-luvulla Karpaattien laaksoon, jossa olivat jo asuskelleet keltit, roomalaiset ja hunnit, saapui seitsemän unkarilaista heimoa, jotka asettuivat asumaan eri puolille maata. Unkarilaisten esi-isät siis koostuvat Magyar-heimoista (madjaarit), jotka valloittivat Karpaattien altaan vuonna 896. Unkarista tuli kristillinen kuningaskunta vasta vuonna 1000 Tapani Pyhän johdolla. Saman suvun jäsenet hallitsivat Unkaria aina vuoteen 1301.

Vuonna 1526 Unkari jakautui naapurivaltioidensa hallintaan, Länsi-Unkaria ja Budaa (Budapestin kaupungin toinen puoli) hallitsi Itävalta, ja Keski-Unkaria turkkilaiset. Unkarin kehitys pysähtyi ja metsäisestä alankoalueesta tuli autiota pusta, asumaton. 1600- ja 1700-luvuilla Unkari sai alueensa takaisin haltuunsa ja siitä tuli naapurimaiden avustuksella taas yhtenäinen. Siitä asti Unkari on kutakuinkin ollut ja toiminut yhtenä valtiona.

2.3. Poliitikka

Unkari on tasavalta joten siellä hallinnon korkeimpana elimenä toimii presidentti, vaikkakin presidentin virka on etupäässä seremoniallinen. Presidentin virkakausi kestää viisi vuotta ja hänet valitsee parlamentti. Tärkein presidentin tehtävistä on valita maalle pääministeri. Pääministeri valitsee hallituksensa ministerit mutta presidentin on virallisesti hyväksyttävä heidät. Presidentti László Sóly on toiminut nyt vuodesta 2004.

Unkarin parlamentti on yksikamarinen ja 386-jäseninen. Puolueet tarvitsevat 5% äänistä parlamenttivaaleissa jotta ne saavat edustajia parlamenttiin. Vaalit järjestetään neljän

vuoden välein, viimeiset pidettiin 2006. Viisitoistajäseninen perustuslaillinen oikeus valvoo lainsäädännön perustuslainmukaisuutta. Parlamentin suurimmat puolueet ovat sosialistipuolue ja kansanpuolue. Pienpuolueita ovat kristillisdemokraattinen/konservatiivinen ja liberaalinen vapaademokraattinen puolue.

Poliittinen elämä Unkarissa on viime aikoina keskittynyt yhä enemmän kahden pääpuolueen välisiin kiistoihin. Hallitusvastuu on tällä hetkellä sosialistipuolueella, jonka johtaja, pääministeri Ferenc Gyurcsány'n persoona jakaa kansan jyrkästi kahtia. Unkarin yleinen sosiaalinen ja taloudellinen tilanne vaikeutuu jatkuvasti koska vastakkainasettelun vuoksi tarpeellisten uudistusten toteuttaminen on viivästynyt.

Varsovan liitossa ollut Unkari liittyi Natoon 1999 ja on yksi niistä kymmenestä valtiosta jotka liittyivät Euroopan Unioniin 1. toukokuuta 2004.

2.4. Väestö

Unkarin väestöstä suurimman osan muodostavat itse unkarilaiset (89 %). Muita vähemmistökansallisuuksia ovat romanit (5 %), saksalaiset (2,6 %), romanialaiset (2 %), serbit ja slovakit (kummatkin 1%), ruteenit (0,9 %) ja jenishit (0,5 %).

Muiden lännen teollistuneiden valtioiden tavoin Unkarin väestökin ikääntyy vähitellen. Lapsia on väestöstä 15,9 %, 15–65-vuotiaita on 68,6 % ja yli 65-vuotiaita 15,5 %. Lapsiluvun odote on hyvin matala, 1,3 lasta jokaista naista kohden kun Suomessa se on 1,4 lasta ottaen huomioon asukasmäärä-eron ja asukastiheyden. Elinajan odote oli vuonna 2005 miespuolisilla unkarilaisilla 68,3 vuotta ja naispuolisilla 76,5 vuotta.

3. Uskonnot

Enemmistö Unkarin väestöstä (54,5 %) kuuluu katoliseen kirkkoon: osa heistä on roomalaiskatolisia, osa idän katolilaisia. 15,9 % väestöstä on kalvinisteja ja 3 % luterilaisia. Juutalaisia elää Unkarissa nykyään 80 000, mutta ennen holokaustia (natsi-Saksan tekemä kansanmurha) heidän lukumääränsä oli 800 000. Ateisteja on väestöstä 14,5 %, mikä on seurausta ennen vuotta 1989 toimineen kommunistisen hallinnon kielteisestä suhtautumisesta uskontoihin.

4. Budapest

Pääkaupunki Budapest ulottuu Tonavan yli ja muodostuu kahdesta alun perin erillisestä kaupungista: Budasta ja Pestistä. Budan ja Pestin lisäksi kaupunkiin muodostaa oman alueensa Tonavan keskellä sijaitsevat saaret, joista kuuluisimpia ovat Margaret-saari ja Csepel-saari. Budapest toimii maan talouden, teollisuuden ja kaupan tärkeimpänä keskittymänä.

Budapestissa on tällä hetkellä 1,9miljoonaa asukasta eli n. 17% Unkarin väestöstä, mutta määrä on nousemassa. Kaupunki on täynnä historiaa ja kulttuuria, ja se on kuulu parantavista lähteistään. Kaupungista onkin tullut suosittu kaupunkilomakohde ja matkailusta tärkeä tulonlähde kaupunkilaisille. Budapest on tunnettu myös Manner-Euroopan vanhimmasta metrostaan. Budapest on Unkarin tärkein opiskelupaikkakunta, siellä on tällä hetkellä kaksitoista

korkeakoulua. N. 30000 opiskelijallaan Budapestin yliopisto on korkeakouluista suurin. Vuonna 1635 perustettu yliopisto on myös Unkarin tunnetuin opinahjo.

Budapestin keskusta

5. Unkarin koululaitos

5.1. Koulujärjestelmä

Unkarilainen koulujärjestelmä on murrosvaiheessa. Vanha, sosialisminaikainen systeemi on purkautumassa ja uutta luodaan koko ajan. Koulujen välillä on suuria tasoeroja ja koulusysteemitäkin tuntuu olevan monia rinnakkaisia. Vanhojen kunnallisten koulujen rinnalle ovat tulleet yksityiskoulut, vieraskieliset koulut ja uudestaan eri kirkkokuntien ylläpitämät koulut. Koulutarjonta on vaihtelevaa suuresti maan eri osien välillä. Pääkaupungissa, Budapestissa ja suuremmissa kaupungeissa vanhemmat voivat valita monesta koulusta, maalla on tarjolla vain yksi ainoa kyläkoulu.

5.2. Unkarilaisen opintie

Unkarilainen aloittaa opintiessä käytännössä kolmivuotiaana menneessään päiväkotiin. Päiväkodissa on kunnianhimoinen opetussuunnitelma, joka keskittyy lasten matematiikan ja äidinkielen taitojen kehittämiseen. Ohjelmaan voi kuulua myös kansantanssia, musiikkia, kädentaitoja ja englantia. Kunnallinen päiväkotiki on muuten ilmainen, mutta ruoasta vanhemmat joutuvat maksamaan ja esim. vessapaperin.

Kouluun mennään sinä vuonna kun täytetään kuusi vuotta jos syntymäpäivä on ennen elokuuta. Kouluilla on oma koulupiiri, mutta vanhemmat voivat melko vapaasti valita, mihin kouluun haluavat lapsensa panna. Peruskoulun oppimäärä kuulostaa melko rankalta. Aineiden oppisisällöt ovat laajoja ja opetustahti kova. Kouluissa ei ole oppilashuoltoryhmiä Suomen tapaan, erityisopetustakaan ei siinä määrin anneta kuin Suomessa, ja lapsen koulumenestyksestä vastuu on vanhemmilla. Menestystä arvioidaan jatkuvasti. Opettaja antaa joka kuukausi arvosanan jokaisesta aineesta, kokeita on paljon. Koulumenestystä arvostetaan ja oppilaita kannustetaan kilpailemaan keskenään, oppiainekilpailut ovat yleisiä ja ne ovat yksi kriteeri kouluja arvioitaessa.

Ensimmäiset valintakokeet voivat tulla lapsen eteen 4.luokalla, jos vanhemmat haluavat panna hänet ns. 8-vuotisen lukioon. Toisen kerran valinta tulee eteen 6.luokalla, jolloin pyritään 6-vuotiseen lukioon. Peruskoulua voi käydä 8 vuotta ja sen jälkeen on mahdollisuus jatkaa

4-vuotisen lukioon, ammattilukioihin tai ammattikouluun. Hyviin lukioihin pääsystä on kova kilpailu ja koulumenestys varmistetaan ottamalla eri aineista yksityistunteja iltaisin.

5.3. Maksujärjestelyt

Vanhemmat vastaavat koulunkäynnistä myös taloudellisesti, varsinaisia lukukausimaksuja ei ole, mutta muuten kaikki koulussa maksaa. Vanhempien on kustannettava kaikki koulutarvikkeet kirjoista pyyhekumeihin ja piirustuspapereihin ja varustettava lapsen mukaan saippuat ja vessapaperit. Myös ruoka on luonnollisesti maksullista. Suurperheet, joiksi unkarissa lasketaan kolmilapsiset ja sitä suuremmat perheet, saavat jonkin verran helpotusta ruoka- ja kirjamaksuihin.

Lähteet:

www.europa.fi

www.suomi-unkari-seura.fi

www.wikipedia.org

www.ungarn.dk

Kirja:

Unkarin maa, kansa ja historia, Hannu Broman,
Suomalaisen kirjallisuuden seura